

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

หะดีษ หมายถึง สิ่งที่พาดพิงถึงท่านนบี ﷺ ในทุกๆ ด้าน ทั้งที่เป็นคำพูด การกระทำ การยอมรับ คุณลักษณะทั้งในด้านสรีระและจริยะ ตลอดจนชีวประวัติของท่านทั้งก่อนและหลังการได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนบี หะดีษกับสุนนะฮ์ มีความหมายเดียวกันตามทัศนะของนักปราชญ์หะดีษ (มุหัดดีฮีน) (Mustafa al-Siba'i, 1982 : 47)

หะดีษมีความสำคัญในสองสถานะด้วยกัน กล่าวคือ สถานะที่หนึ่งในฐานะเป็นตัวขยายความอัลกุรอานให้มีความกระจ่างชัดในแง่การปฏิบัติและในแง่อื่น ๆ ดังคำดำรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾

ความว่า “และเราได้ลงคำเตือน (คืออัลกุรอาน) ให้แก่เจ้า (มุฮัมมัด) เพื่อเจ้าจะได้ชี้แจง (ให้กระจ่าง) แก่มนุษย์ซึ่งสิ่งที่ได้ถูกประทานมาแก่พวกเขา (คือบัญญัติต่าง ๆ) และเพื่อพวกเขาจะได้ไตร่ตรอง” (สุเราะฮ์อันนะหฺลฺ อายะฮ์ที่ 44)

สถานะที่สองในฐานะเป็นแหล่งที่มาแห่งบทบัญญัติอิสลามอันคับสองรองจากอัลกุรอานดังคำดำรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾

ความว่า “และเขา (มุฮัมมัด) มิได้พูดตามอารมณ์ ความจริงแล้วมันมิใช่อื่นใด นอกเสียจากเป็นวะฮยูที่ได้ถูกประทานมา” (สุเราะฮ์อันนัจม อายะฮ์ที่ 3-4)

และคำดำรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า

﴿...وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا...﴾

ความว่า “และสิ่งใดก็ตามที่ศาสนทูตได้นำมายังพวกเจ้าก็จงยึดมันไว้ และสิ่งใดที่
เขาห้ามพวกเจ้า พวกเจ้าก็จงยุติเสีย” (สุเราะฮ์อันหัจรฺ อายะฮ์ที่ 7)

และท่านรอซูลุลลอฮ์ได้กล่าวไว้ว่า :

((تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمُ بِهِمَا كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ))

ความว่า “ฉันได้ทิ้งไว้ให้พวกเจ้าสองสิ่งด้วยกัน พวกเจ้าจะไม่หลงทางตราบใดที่
ได้ยึดมัน สองสิ่งนั้น (คือ) คัมภีร์ของอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และแนวทาง (สุนนะฮ์)
ของนบีของอัลลอฮ์” (หะดีษบันทึกโดย Malik, 1990 : 3)¹

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้หะดีษกลายเป็นศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ศาสตร์หนึ่งใน
ในอิสลามศึกษา มีสาขาวิชาต่าง ๆ แยกออกมากกว่าหนึ่งร้อยสาขาวิชา อัลฮาซิมีย (584 ฮ.ศ.)
ปราชญ์หะดีษคนหนึ่งได้กล่าวว่า “แม้ว่าคนๆ หนึ่งจะใช้ชั่วอายุของเขาเพื่อศึกษาวิชาหะดีษก็ไม่สามารถศึกษาได้ทั้งหมด” (al-Qasimi, 1987 : 44)

ดังนั้น การศึกษาวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหะดีษถือว่ามีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในแวดวงวิชาการอิสลามศึกษาในประเทศไทยนั้น ศาสตร์นี้ถือว่าเป็นศาสตร์ที่ต้องการการ
ค้นคว้าอีกมาก

การตัดทอน เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งในสาขาวิชาหะดีษ หมายถึง การชี้ถึงแหล่งที่มา
ของตัวบทหะดีษที่เป็นแหล่งปฐมภูมิ (Primary Sources) และการนำเสนอแหล่งที่มาดังกล่าว พร้อม
แจกแจงสถานภาพของหะดีษเมื่อมีความจำเป็น (Bakkar, 1997 : 12) กล่าวคือ การนำเสนอตัวบท
หะดีษนั้นจำเป็นที่จะต้องระบุถึงแหล่งที่มา อันเนื่องมาจากว่าหากว่าไม่ระบุถึงแหล่งที่มาจะทำให้
บุคคลใดก็ได้สามารถที่จะกุหะดีษขึ้นมาไม่สามารถที่จะตรวจสอบความถูกต้องได้ ซึ่งการรายงาน
หะดีษในสมัยแรก ๆ นั้น ไม่มีความจำเป็นต้องระบุถึงเรื่องของสถานภาพ เนื่องจากนักหะดีษในสมัย
นั้นถือว่าการรายงานหะดีษ หรือนำเสนอหะดีษพร้อมด้วยสายสืบเป็นการเพียงพอแล้ว ส่วน
สถานภาพของหะดีษสามารถตรวจสอบได้จากสายสืบและบุคคลที่ถูกระบุไว้ในสายสืบดังที่ปรากฏ
ซึ่งแตกต่างจากนักหะดีษในสมัยหลังที่ไม่นิยมรายงานหะดีษด้วยสายสืบ การรายงานหะดีษในสมัย
หลัง คือ การนำเอาตัวบทหะดีษที่บันทึกไว้แล้วมานำเสนอเท่านั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวการตัดทอน
หะดีษในสมัยหลังจึงมีความจำเป็นที่จะต้องระบุถึงสถานภาพของหะดีษด้วย

¹ อัลอัลบานีย์ ระบุว่า เป็นหะดีษเศาะเหียหฺ (al-Albani, 1969 : 2934)

การตัดครีญ์หะดีษ และวิชาที่เกี่ยวข้องกับการตัดครีญ์หะดีษ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ในแวดวงวิชาการอิสลามศึกษา กล่าวคือ มุสลิมในยุคแรก ๆ ไม่มีความจำเป็นต้องการตัดครีญ์หะดีษ เนื่องจากพวกเขามีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับแหล่งที่มาเดิมของสุนนะฮฺจนกระทั่งในสมัยต่อมา ได้มีนักวิชาการ (อุลาม่า) กลุ่มหนึ่งเรียบเรียงหนังสือวิชาการต่าง ๆ และได้ระบุตัวบทของหะดีษ โดยมิได้บอกถึงที่มาและสถานภาพของหะดีษ อาจเป็นเพราะรู้ดีว่าหะดีษต่าง ๆ นั้นเป็นที่รับรู้กันในหมู่มุคนในสมัยนั้น ๆ หรืออาจเป็นเพราะมีเจตนาที่ต้องการกระตุ้นให้ผู้อ่านได้ค้นคว้าหาแหล่งที่มาของหะดีษ เพื่อจะได้รู้ถึงสายสืบและความแตกต่างของสำนวน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีนักปราชญ์หะดีษ กลุ่มหนึ่งเห็นความจำเป็นในการตัดครีญ์หะดีษ ตัวอย่างของนักปราชญ์กลุ่มแรก ๆ ที่ให้ความสนใจในการตัดครีญ์ เช่น อัลบัยฮะกี (458 ฮ.ศ.) อับดุลอัยม อัลอัศบิฮานีย์ (430 ฮ.ศ.) อัลคอกฎิบ อัลบัจมา ดีย์ (463 ฮ.ศ.) และ อัลฮาซิมีย์ (584 ฮ.ศ.) เป็นต้น (Bakkar, 1997 : 18)

อย่างไรก็ตามการตัดครีญ์ในยุคนี้นักปราชญ์ไม่ได้นำเสนอรายละเอียดมากนักเกี่ยวกับหะดีษ เพียงแต่บอกถึงผู้รายงานและหนังสือ เช่น أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ “ท่านอิหม่าม บุกอรีย์ได้รายงานไว้ในหนังสือเศาะหีหะห์” จนกระทั่งถึงยุคของท่านอิหม่ามอันนะวะวี (676 ฮ.ศ.) ท่านอิบนุหะญัวร์ อัลอัศเกาะลานีย์ (852 ฮ.ศ.) และท่านอัลอิรอกีย์ (806 ฮ.ศ.) ในยุคนี้และยุคต่อ ๆ มาได้มีพัฒนาการในการตัดครีญ์ในแง่ของการให้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวบทหะดีษและสายสืบของหะดีษ และที่สำคัญก็คือการตัดครีญ์ได้ขยายวงกว้างครอบคลุมหนังสือต่าง ๆ ทุกสาขาวิชา เช่น เคาฮิด อะกออิด ตัฟซีร์ อุลุมุลกุรอาน หะดีษ อุกูลุลฟิฏฮฺ ฟิฏฮฺ ตะเศวูฟ อัคลา กุลฆะฮฺ และนะฮฺวฺ เป็นต้น (Bakkar, 1997 : 19-20 ; al-Kattani, 1982 : 185-191)

กลุ่มญะมาอัตดับลิฆ เป็นกลุ่มที่กำลังแพร่หลายและมีอิทธิพลมากที่สุดกลุ่มหนึ่งในหมู่มุสลิมในปัจจุบัน แม้ว่ากลุ่มญะมาอัตดับลิฆจะถือกำเนิดในประเทศอินเดียโดยท่านเมอลานา มุฮัมมัด อิลยาส กันดะฮฺลุวี (ค.ศ.1885-1994) แต่ด้วยวิธีการทำงานเผยแผ่หลายอย่างที่โดดเด่นทำให้กลุ่มนี้ได้แพร่หลายอย่างรวดเร็วยังประเทศต่างๆ ในเอเชีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลาง ยุโรป อเมริกา ออสเตรเลีย และแอฟริกา ส่วนในประเทศไทยนั้น กลุ่มญะมาอัตดับลิฆได้เข้ามาดำเนินงานเผยแผ่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 (ค.ศ. 1965) โดยเริ่มจากภาคเหนือก่อน แล้วต่อมาก็ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วยังภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย ปัจจุบันกลุ่มญะมาอัตดับลิฆมีศูนย์กลางอยู่ในทุกภูมิภาคและมีศูนย์ย่อยอยู่ในทุกจังหวัด อำเภอ และตำบลที่มีประชากรมุสลิมอาศัยอยู่ (มะสาการี อาแด, 2543 : 107-108)

การทำงานเผยแผ่ของกลุ่มญะมาอัตดับลิฆนั้นได้ใช้หนังสือเล่มหนึ่งที่ชื่อว่า คุณค่าของอะมาล หรือ "Fada'il 'A'mal" ซึ่งเขียนโดยเมอลานามุฮัมมัด ชะกะรียา (ค.ศ. 1898-1982) เป็นแนวทางในการอบรมสั่งสอนและปฏิบัติ จนกล่าวได้ว่าหนังสือเล่มนี้ได้กลายเป็นหนังสือคู่มือที่

สำคัญของกลุ่มญะมาอ์ตดับลิฆ จากความสำคัญดังกล่าวทำให้หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมและแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก มีผู้แปลเป็นภาษาต่าง ๆ รวมทั้งภาษาไทยซึ่งแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับในหมู่มุสลิมโดยทั่วไป

แต่เนื่องจากหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้อ้างอิงตัวบทหะดีษไว้เป็นจำนวนมาก ตัวบทหะดีษส่วนใหญ่แม้ผู้เขียนจะได้อ้างอิงแหล่งที่มา แต่ก็ไม่สามารถให้ความเข้าใจที่ชัดเจนแก่ผู้อ่าน โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีความรู้ในวิชาหะดีษและไม่สามารถอ่านและเข้าใจภาษาอาหรับได้ เนื่องจากผู้แปลได้แปลเฉพาะส่วนที่เป็นตัวบทหะดีษ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอ้างอิงส่วนใหญ่มิได้แปล ซึ่งตัวบทหะดีษพร้อมความหมายข้างต้นได้มีผู้ศึกษาวิจัย¹ และทำการตัดทอนแล้ว โดยใช้ชื่อในการวิจัยว่าการตัดทอนตัวบทหะดีษในหนังสือคุณค่าของอะมาล ของชัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา แต่ยังคงเหลือในส่วนของหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ไม่มีตัวบทกำกับยังมิได้ทำการตัดทอน ซึ่งผู้วิจัยทั้งสองได้มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการตัดทอนหะดีษที่มีเพียงคำแปลภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลเพิ่มเติม (อับดุลละ และอับดุลละ การ์รีนา, 2547 : 197)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องทำการตัดทอนหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือเล่มนี้เพิ่มเติม เพื่อให้ผู้อ่านโดยทั่วไปสามารถเข้าใจได้ และเพื่อให้หนังสือเล่มนี้เพิ่มคุณค่าทางวิชาการ เพิ่มประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป ที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ งานวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตัดทอนหะดีษเป็นงานวิจัยในสาขาอิสลามศึกษาระดับสูงที่ยังไม่แพร่หลายในสังคมวิชาการของมุสลิมไทย ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่มีประโยชน์ต่อวิชาการอิสลามศึกษาและต่อสังคมมุสลิมและต่อประเทศชาติโดยรวมต่อไป

1.2 อัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อัลกุรอาน

จากการศึกษาคัมภีร์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับอัลหะดีษ พบว่าในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลลอฮ์ตรัสถึงท่านนบีในหลายด้าน ในที่นี้ผู้วิจัยขอหยิบยกตัวอย่างที่สำคัญดังนี้

1. อัลหะดีษเป็นสิ่งที่มาขยความอัลกุรอานให้มีความกระจ่างชัดในแง่ของการปฏิบัติ และในแง่อื่นๆ ดังที่อัลลอฮ์ ตรัสว่า

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾

¹ ผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลละ หนุ่มสุข และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลละ การ์รีนา

ความว่า “และเราได้ลงคำเตือน (คืออัลกุรอาน) ให้แก่เจ้า (มุฮัมมัด) เพื่อเจ้าจะได้
ชี้แจง (ให้กระจ่าง) แก่มนุษย์ซึ่งสิ่งที่ได้ถูกประทานมาแก่พวกเขา (คือบัญญัติต่าง ๆ)
และเพื่อพวกเขาจะได้ไตร่ตรอง” (สุเราะฮ์อันนะหฺลฺ อายะฮ์ที่ 44)

2. อัลหะดีษเป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติอิสลาม อันเนื่องมาจากว่าคำพูดของ
ท่านเราะฮ์สูลนั้นเป็นสิ่งที่ป็นวะหฺยูจากอัลลอฮ์ ทั้งสิ้น ดังที่อัลลอฮ์ตรัสว่า

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۗ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۗ﴾

ความว่า “และเขา (มุฮัมมัด) มิได้พูดตามอารมณ์ ความจริงแล้วมันมิใช่อื่นใด นอก
เสียจากเป็นวะหฺยูที่ได้ถูกประทานมา” (สุเราะฮ์อันนัจม อายะฮ์ที่ 3-4)

และอัลลอฮ์ ตรัสกำชับต่อบ่าวของพระองค์อีกว่า

﴿...وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا...﴾

ความว่า “และสิ่งใดก็ตามที่ศาสนทูตได้นำมายังพวกเจ้าก็จงยึดมั่นไว้ และสิ่งใดที่เขา
ห้ามพวกเจ้า พวกเจ้าก็จงยุติเสีย” (สุเราะฮ์อันหัจรฺ อายะฮ์ที่ 7)

อัลหะดีษ

1. ท่านเราะฮ์สูลได้กล่าวกำชับอุมมะฮฺของท่านให้ยึดถือปฏิบัติในสิ่งที่ท่านได้คงไว้
ให้ ดังที่ท่านได้กล่าวว่า

﴿تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ﴾

ความว่า “ฉันได้ทิ้งไว้ให้พวกเจ้าสองสิ่งด้วยกัน พวกเจ้าจะไม่หลงทางตราบใดที่ได้
ยึดมั่น สองสิ่งนั้น (คือ) คัมภีร์ของอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และแนวทาง (สุนนะฮฺ)
ของนบีของอัลลอฮ์” (หะดีษบันทึกโดย Malik, 1990 : 3)¹

2. ท่านเราะฮ์สูลได้กล่าวถึงบุคคลที่กล่าวพาดพิงถึงท่าน โดยที่ท่านมิได้มีส่วน
เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวว่าเขาผู้นั้นได้เตรียมที่อยู่ให้กับตนเองในวันอาคิเราะฮ์ คือ นรกญะฮันนัม
ดังที่ท่านเราะฮ์สูลกล่าวว่า

¹ อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นหะดีษเศาะหิหะห์ (al-Albani, 1969 : 2934)

((مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ))

ความว่า “ผู้ใดโกหกต่อฉัน (หมายถึง นำฉันไปแอบอ้าง) เขาจงเตรียมที่นั่งของเขาในไฟนรก” (หะดีษบันทึกโดย al-Bukhari, 1997 : 107)

เอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้อง

มีเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพะฎอฮิลอะมาล ของชัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา หลายเล่ม ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง ดังนี้

1. อัดตุวัยญีรีย (al-Tuwaijiri, 1997 : 11) ได้วิจารณ์กลุ่มญะมาอัตดับลิฆอย่างรุนแรงในหนังสือของท่านที่มีชื่อว่า “al-Qawl al-Baligh fi al-Tahdhir min Jama‘at Tabligh” ท่านได้กล่าวถึงหนังสือเล่มนี้ว่า เป็นหนังสือที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับกลุ่มญะมาอัตดับลิฆ โดยที่พวกเขาขย่องหนังสือเล่มนี้เสมือนกับชาวอะฮฺลิสสุนนะฮฺขย่องหนังสือเศาะเหียะห์บุคอรียะ และเศาะเหียะห์มุสลิม ในหนังสือเล่มนี้มีมากมายที่เป็นการตั้งภาคี (ชริกียาต) อุดริกรรมต่างๆ ในศาสนา (บิดอะฮฺ) เรื่องเหลวไหล (คุรอฟาต) หะดีษเฎาะอึฟ และหะดีษเมาฎีวะ ซึ่งในความเป็นจริงนั้นหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่หลงผิด

2. อัลญุรบุอู (al-Jurbu‘, 1410 : 9-10, 25) ได้เขียนหนังสือ ชื่อ “Waqafat Ma‘a Jama‘at Taligh” ท่านได้กล่าวถึงหนังสือดับลิฆี นิศอบ ว่า เป็นหนังสือหลักของกลุ่มญะมาอัตดับลิฆ และของประชาชนชาวชมพูทวีป ซึ่งในหนังสือเล่มนี้นอกจากจะมีหะดีษหลายบทเมาฎีวะ (ปลอม) และเฎาะอึฟ (อ่อน) แล้ว ยังมีสิ่งต่างๆ ที่เป็นอุดริกรรมทางศาสนา (บิดอะฮฺ) เรื่องเหลวไหล (คุรอฟาต) และการตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ (ชริกียาต) อีกด้วย

3. สัยฟูเราะหฺมาน (Sayf al-Rahman, n.d. : 53) ได้เขียนหนังสือชื่อ “Nazhrh ‘Abirah ‘Itibariyah Hawl al-Jama‘at al-Tablighiyah” ท่านได้กล่าวถึงหนังสือดับลิฆี นิศอบ ว่าเป็นหนังสือที่รวบรวมสิ่งที่ดีและไม่ดี สิ่งที่ต้องและไม่ต้องรวมถึงเรื่องราวโกหก เรื่องเหลือเชื่อ และเรื่องที่ปรุงแต่งขึ้นเอง โดยผู้แต่งหนังสือ (มุฮัมมัด ชะกะรียา) มิได้ปรับปรุงแก้ไข หรือให้ความสำคัญกับสิ่งที่ถูกต้อง ในหนังสือเล่มนี้มีเรื่องเล่ามากมาย ของผู้นำเฎาะริเฎาะฮฺซูฟี¹

4. อัลปากิสตานีย (al-Bakistani, n.d. :31) ได้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้ ด้วยข้อความคล้ายคลึงกันในหนังสือของท่านที่มีชื่อว่า “Jama‘at Tabligh : ‘Aqidatuha wa Afkar Mashayikhiha”

¹ นิซาร อิบน์ อิบรอฮีม อัลญุรบุอู 1410 ฮ.ศ. 23 กล่าวว่า ญะมาอัตดับลิฆได้รับอิทธิพลอย่างมากมาจากเฎาะริเฎาะฮฺซูฟีที่แพร่หลายในอินเดีย เช่น ญุชติยะฮฺ (حشيتية) นักชะบันดิยะฮฺ (نقشبندية) กอติริยะฮฺ (قادريه) และสุสุรอวัรดิยะฮฺ (سهروردية) (ดู อันวาคะฮฺ อัลลาอะมิยะฮฺ 1409 ฮ.ศ. 118-119)

5. มูรีด ทิมะเสน (2547 : คำนำ) ได้ทำการศึกษาและวิจารณ์หะดีษต่างๆ ที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาลว่าปรากฏหะดีษที่เป็นหะดีษเถาะอิฟ และเมาฎีวะ ในหนังสือของท่านสองเล่ม โดยใช้ชื่อว่า “ชำระหนังสือคุณค่าของอะมาลว่าด้วยหะดีษเถาะอิฟ” เล่มที่ 1 มีหะดีษที่ถูกวิจารณ์จำนวน 39 หะดีษ และเล่มที่ 2 มีหะดีษที่ถูกวิจารณ์จำนวน 41 หะดีษ และมูรีดได้ระบุถึงเหตุผลในการเขียนหนังสือทั้งสองเล่มว่า เนื่องจากหนังสือคุณค่าของอะมาลมีผู้นิยมอ่านเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ไม่สามารถแยกแยะหะดีษที่ถูกนำมาอ้างอิงได้ว่าหะดีษบทใด เสาะเหียะห์ และหะดีษบทใดเถาะอิฟ อันอาจมีผลทำให้มีการนำหะดีษเถาะอิฟไปปฏิบัติโดยเข้าใจว่าเป็นสุนนะฮ์ของท่านรศูลตลอด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับหนังสือคุณค่าของอะมาลของซัยคุลหะดีษเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา เเท่าที่ผู้วิจัยพบมีหนึ่งเรื่องคือ อับดุลเลาะ หนุ่มสุซ และอับดุลเลาะ การ์รีนา (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศักริจญ์ตัวบทหะดีษในหนังสือคุณค่าของอะมาลของซัยคุลหะดีษ เมอลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา” ผลการวิจัยพบว่า

1. หะดีษทั้งหมดที่นำมาศักริจญ์มีจำนวน 211 หะดีษ แบ่งตามระดับต่าง ๆ ได้ดังนี้ หะดีษ เสาะเหียะห์มีจำนวน 117 หะดีษ หรือร้อยละ 55.45 หะดีษหะสันมีจำนวน 26 หะดีษ หรือร้อยละ 12.32 หะดีษเถาะอิฟ (ธรรมดะ) มีจำนวน 51 หะดีษ หรือร้อยละ 24.17 หะดีษเถาะอิฟยัดดันมีจำนวน 11 หะดีษ หรือร้อยละ 5.21 หะดีษเมาฎีวะ มีจำนวน 5 หะดีษ หรือร้อยละ 2.36 และไม่พบระดับของหะดีษจำนวน 1 หะดีษ หรือร้อยละ 0.47 หะดีษทั้งหมดมีรายงานในเสาะเหียะห์บุคอรีฮ์ หรือเสาะเหียะห์มุสลิม จำนวน 61 หะดีษ หรือร้อยละ 28.91 มีบันทึกในหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งในหกเล่ม จำนวน 130 หะดีษ หรือร้อยละ 61.61 และในหนังสือนอกเหนือจากหกเล่มมีจำนวน 81 หะดีษ หรือร้อยละ 38.39 หะดีษทั้งหมดอยู่ในข่ายหะดีษมักบูล จำนวน 142 หะดีษ หรือร้อยละ 67.29 และอยู่ในข่ายมัรคูดจำนวน 68 หะดีษหรือร้อยละ 32.22

2. หนังสือคุณค่าของอะมาล “فضائل أعمال” เป็นหนังสือแนว فضائل (หนังสือรวบรวมคุณค่าและความประเสริฐของการปฏิบัติศาสนกิจ) หรือแนว ترغيب (หนังสือปลุกเร้าและกระตุ้นให้ผู้คนทำความดี) หนังสืออิสลามศึกษาในแนวดังกล่าวนี้มักจะไม่ปลอดจากการมีหะดีษเถาะอิฟ เเถาะอิฟยัดดัน และหะดีษเมาฎีวะ สาเหตุเนื่องมาจากการใช้กฎเกณฑ์ของนักปราชญ์เรื่องการใช้หะดีษเถาะอิฟเป็นหลักฐานในเรื่อง فضائل อย่างไม่รอบคอบและระมัดระวัง เมอลานามุฮัมมัด

ชะกะรียา ผู้แต่งหนังสือ เป็นนักปราชญ์คนหนึ่งที่เกี่ยวข้องชาวยุทธ แต่ถึงกระนั้นหนังสือของท่านก็ไม่ปลอดจากหะดีษประเภทเหล่านี้ แม้ว่าจะมีอยู่ในสัดส่วนที่น้อย

3. เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา ได้ให้ความสำคัญพอสมควรกับการอ้างอิงหะดีษ และการระบุทัศนะของนักปราชญ์เกี่ยวกับระดับของหะดีษ แม้ว่าจะมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง โดยเฉพาะการอ้างอิงหะดีษจากหนังสือชั้นรอง (Secondary Sources) และการใช้หนังสือหะดีษที่ไม่มีมาตรฐาน และไม่ได้รับการยอมรับจากวงการหะดีษ และนี่อาจเป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พบหะดีษประเภทดังกล่าวในหนังสือ

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาแหล่งที่มาของหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา
2. เพื่อประเมินสถานภาพตัวบทภาษาอาหรับที่นำมาเทียบกับหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. จะได้ทราบแหล่งที่มาของหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาล ของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา
2. จะได้ทราบสถานภาพของหะดีษ และสามารถแยกแยะหะดีษที่ถูกนำมาอ้างอิงในหนังสือคุณค่าของอะมาล ของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา ว่าหะดีษบทใดเศาะหิยะห์ หะดีษบทใดเศาะอ็อฟ และหะดีษบทใดเมาฎูอะ
3. เป็นตำราทางวิชาการด้านอิสลามศึกษาในภาษาไทยเพื่อให้มุสลิมและผู้สนใจทั่วไปที่ไม่สามารถอ่านภาษาอาหรับได้ สามารถเข้าใจศาสตร์ด้านอิสลามศึกษา อันจะนำมาซึ่งความสมานฉันท์ในสังคมต่อไป
4. เป็นประสบการณ์ด้านการวิจัยสำหรับผู้วิจัย

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยตัด κρίญุ่หะดึยเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาล ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.5.1 จำนวนหะดึย

การตัด κρίญุ่หะดึยเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลของชัยคุลหะดึย เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา มีจำนวนทั้งสิ้น 441 หะดึย

1.5.2 วิธีการคัดเลือกหะดึย

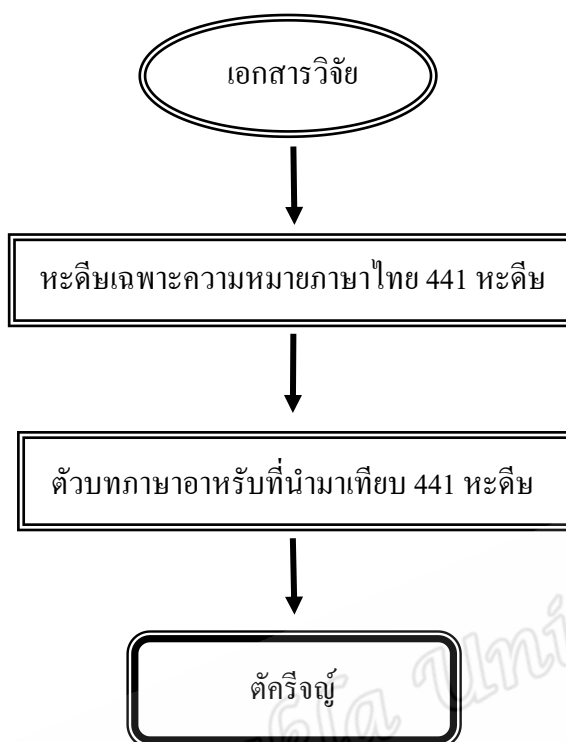
ผู้วิจัยจะดำเนินการตัด κρίญุ่หะดึยเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาล โดยแยกเป็นบทตามหนังสือดังนี้ คุณค่าละหมาด คุณค่าอัลกุรอาน คุณค่ารอมฎอน คุณค่าดะบลิฆ และคุณค่าการซิกิร ส่วนในบทที่เกี่ยวกับเกียรติประวัติของเศาะหาบะฮ์ ผู้วิจัยจะไม่ทำการตัด κρίญุ่ อันเนื่องมาจากว่าในบทดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับเศาะหาบะฮ์ และจะทำการตัด κρίญุ่หะดึยในหนังสือคุณค่าของอะมาลเฉพาะหะดึยที่มีความหมายภาษาไทยที่ไม่มีความหมายภาษาไทยที่ซ้ำกัน โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของหะดึยที่จะนำมาตัด κρίญุ่ คือ จะต้องมีส่วนที่บ่งชี้ว่าเป็นหะดึยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ทั้งที่เป็นคำพูด การกระทำ การยอมรับเท่านั้น เช่น ท่านนบีมุฮัมมัด กล่าวว่า (ดูหน้าที่ 10) มีรายงานจากท่านอับดุลลอฮ์ อิบน์ มัสอูด (หน้าที่ 6) เป็นต้น ทั้งนี้หะดึยเฉพาะความหมายภาษาไทยนั้นประกอบด้วยความหมายที่สอดคล้องกับดะบิฆ ความหมายโดยสรุป และความหมายเพียงบางส่วน ซึ่งผู้วิจัยจะใช้ดะบิฆภาษาอาหรับมาเทียบที่มีความใกล้เคียงกับหะดึยเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในเอกสารวิจัยมากที่สุด

1.5.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกหะดึย และเทียบดะบิฆ

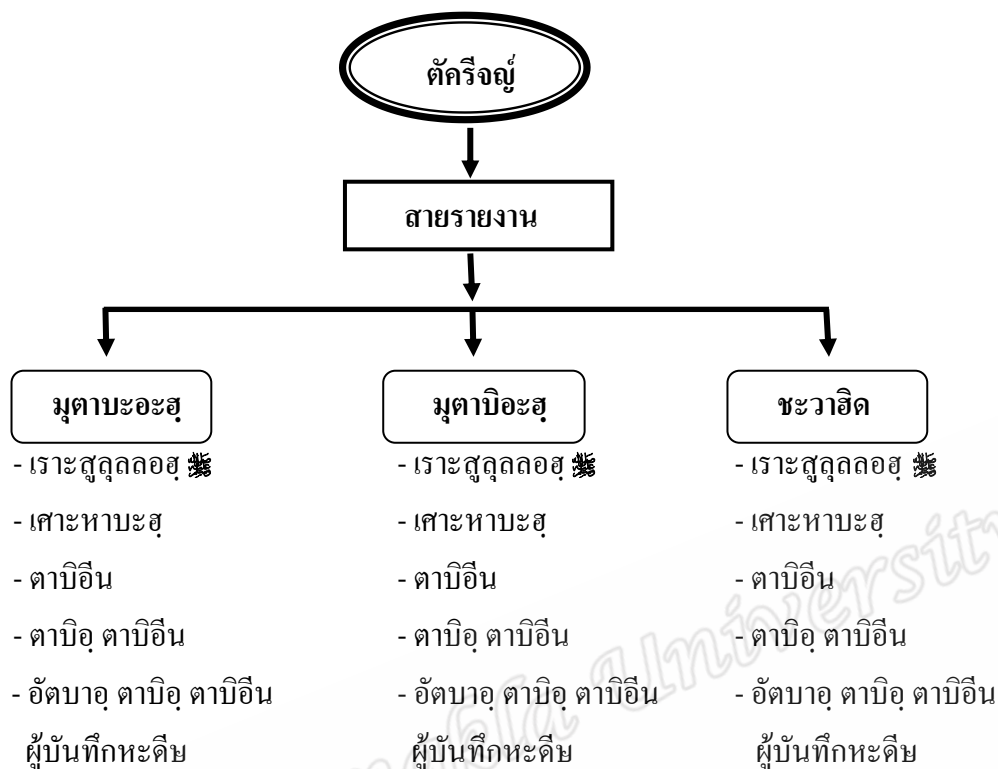
ดำเนินการคัดเลือกหะดึยเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในเอกสารวิจัย และค้นหาดะบิฆภาษาอาหรับที่มีความสอดคล้องมากที่สุดมาเทียบ จึงจะดำเนินการขั้นตอนต่อไปคือการตัด κρίญุ่ ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยขั้นตอนที่ 1

ขั้นตอนที่ 2 สายรายงาน

การตัดวิจัยหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลของ
 ชัยกุลหะดีษ เมลลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา วางอยู่บนกรอบแนวทางการตัดวิจัยหะดีษ 3 ด้าน คือ สาย
 รายงานต้น (มุตาบะอะฮฺ) สายรายงานตาม (มุตาบิอะฮฺ) และสายรายงานเสริม (ชะวาฮิด) ซึ่งได้จาก
 การศึกษาแนวทางการตัดวิจัยของอิหม่ามอัดติรมิซีย์ในหนังสือสุนันอัดติรมิซีย์และอิหม่าม
 อัลหากิมในหนังสืออัลมุสตัดร็อก อะลา อัศเศาะฮีหฺน ดังภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัยขั้นตอนที่ 2

กรอบแนวคิดข้างต้นครอบคลุมผู้รายงานทั้งหลายในสายรายงานที่รายงานหะดีษ กล่าวคือ ศึกษาด้านคุณธรรม เช่น ความน่าเชื่อถือ ความแม่นยำ และด้านบกพร่อง เช่น บกพร่องด้านการรายงาน บกพร่องด้านความจำ และบกพร่องด้านคุณธรรม ความบกพร่องทั้งสามประการนี้เกิดขึ้นกับผู้รายงานทั้งที่อยู่ในช่วงต้น ช่วงกลางและช่วงท้ายของสายรายงาน ทั้งนี้ จะนำเสนอด้านคุณธรรมและความบกพร่องของผู้รายงานเฉพาะที่ปรากฏในสายรายงานต้นเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 3 การยืนยันระดับของหะดีษ

การศึกษาเกี่ยวกับระดับของหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาลทั้ง 441 หะดีษ จะพิจารณาจากสายรายงานทั้งสามด้าน คือ สายรายงานต้น (มุกตาบะอะสุ) สายรายงานตาม (มุกตาบิอะสุ) และสายรายงานเสริม (ชะวาอิด) เป็นการสำรวจว่า ในกรณีของการตัดสินหะดีษ สายรายงานของหะดีษแต่ละสายจะส่งผลต่อการกำหนดระดับของหะดีษแบบคงสภาพเดิมตามสภาพของสายรายงานต้นหรือสามารถเลื่อนฐานะอันเนื่องมาจากการสนับสนุนจากสายรายงานตามหรือสายรายงานเสริม ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการตัด κρίญ์หะดีษในหนังสืออื่น ๆ อีกมากมายที่เขียนเป็นภาษามลายู-ญาวี ภาษาอาหรับ และภาษาไทยที่ใช้ในสังคมมุสลิม

สายรายงานต้น	สายรายงานตาม	สายรายงานเสริม	ระดับของหะดีษ
- ษะนัฒชะฮัฒบ	-	-	หะดีษเศาะเหียะห้
- ษะนัฒเศาะเหียะห้	-	-	หะดีษเศาะเหียะห้
- ษะนัฒเมากู๊วะ	-	-	หะดีษเมากู๊วะ
- ษะนัฒหะสัน	ษะนัฒชะฮัฒบ	ษะนัฒ ชะฮัฒบ	เศาะเหียะห้ลัฆอยริสู
- ษะนัฒญะอะอิฟ	ษะนัฒเศาะเหียะห้	ษะนัฒเศาะเหียะห้	
	ษะนัฒญะอะอิฟ	ษะนัฒญะอะอิฟ	หะสันลัฆอยริสู

ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัยชั้นตอนที่ 3

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. *ชัยคุลหะดีษ* หมายถึง ปรมาจารย์แห่งศาสตร์ด้านหะดีษ
2. *ตัคْرِริญูหะดีษ* หมายถึง การค้นหาแหล่งที่มาของตัวบทหะดีษจากหนังสือริวายะฮฺ และนำเสนอตามลำดับความสำคัญ คือ การเทียบตัวบท ตัคْرِริญูหะดีษ และการตัดสินหะดีษโดยแจกแจงสถานภาพของหะดีษว่าอยู่ในระดับใด
3. *พะฎอฮิด* หมายถึง คุณค่าและความประเสริฐ
4. *เมาลานา* หมายถึง เป็นตำแหน่งที่ใช้เรียกผู้ทรงความรู้ในศาสนาอิสลาม ใ้ใช้ใน ประเทศ อินเดีย ปากีสถาน และบังกลาเทศ
5. *หะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทย* หมายถึง หะดีษที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาลของชัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา ฉบับภาษาไทย เฉพาะหะดีษที่มีความหมายเป็นภาษาไทยที่ไม่มีตัวบทหะดีษประกอบ
6. *เอกสารวิจัย* หมายถึง หนังสือคุณค่าของอะมาล ที่เรียบเรียงโดยชัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา อัลกันดะฮฺละวี๊ ฉบับภาษาไทย ซึ่งต้นฉบับที่ผู้วิจัยใช้ดำเนินการวิจัยไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์และสถานที่พิมพ์

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้น มีดังต่อไปนี้

1. การอ้างอิงหะดีษ จะใช้การอ้างอิงแนวทางตัจรีญ์โดยการพิจารณาด้วยหะดีษ กล่าวคือ การค้นหาด้วยหะดีษโดยใช้คำสำคัญจากสำนวนหะดีษ จากหนังสือคู่มือค้นหาหะดีษ ได้แก่ หนังสือมอญิม อัลมุพะสรอส ลิลอัลฟาซ อัลหะดีษ หนังสือสารบัญหะดีษต่างๆ ตลอดจนโปรแกรมสำเร็จรูป อัลมักตะบะฮะฮ์ อัชชามิละฮ์ ซึ่งผู้วิจัยระบุผู้บันทึกหะดีษ ผู้รายงานหะดีษ และหมายเลขหะดีษ หรือเล่มที่กับเลขหน้าของหนังสือหะดีษ จะไม่นำเสนอ กิตาบบและบบของแต่ละหะดีษดังที่ปรากฏในหนังสือหะดีษต้นฉบับ

2. สถานภาพของหะดีษ การระบุสถานภาพของแต่ละหะดีษจะระบุหะดีษเศาะเหียะห์ หะดีษเศาะเหียะห์ลิฆอยริฮ์ หะดีษหะสัน หะดีษหะสันลิฆอยริฮ์ หะดีษฎะอ์อีฟ หะดีษฎะอ์อีฟญิดัน และหะดีษเมาฎ์วะะ หะดีษที่ไม่พบสถานภาพ และหะดีษที่ไม่พบด้วยบท

3. ปีเสียชีวิตของอุละมาอู การระบุปีเสียชีวิตของอุละมาอูจะเขียนในวงเล็บหลังชื่อของอุละมาอูท่านนั้น โดยระบุ ปี ฮ.ศ. เช่น (เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 125)

4. ผู้รายงานหะดีษ ตรงกับคำว่า “رواه” ในภาษาอาหรับ แปลว่า รายงานโดย ... หมายถึง รายงานโดยเศาะหาบะฮ์...

5. ผู้บันทึกหะดีษ ตรงกับคำว่า “أخبره” ผู้บันทึกหะดีษในหนังสือหะดีษของแต่ละท่าน เช่น หะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีฮ์ มุสลิม อับดุลวาอูด อัตติรมิซีย์ อันนะสาอีย์ อิบน์มาญะฮ์ อะหมัด มาลิก อัลดาริมีย์ อับดุลวาอูด อัญญาละฮาลิสิฮ์ และอัลหุหมัยดีฮ์ เป็นต้น

6. การอ้างอิงหมายเลข กรณีการระบุสถานภาพของผู้รายงานจากหนังสืออัตตัจกริบ อัตตะฮะซิบ ของอัลอัสเกาะลานีย์ (ปีที่พิมพ์ 1991) ผู้วิจัยจะระบุปีที่พิมพ์ เลขหน้าของหนังสือ และหมายเลขที่ปรากฏหน้าชื่อของนักรายงานหะดีษท่านนั้นๆ เช่น ยะซีด เบ็น ฮารูน : ثقة متقن عابد (al-‘Asqalani, 1991 : 606/7789) ส่วนกรณีหนังสืออัตตะฮะซิบ อัตตะฮะซิบ ของอัลอัสเกาะลานีย์ (ปีที่พิมพ์ 1994) ผู้วิจัยจะระบุปีที่พิมพ์ เล่มที่ และหมายเลขหน้า ดังตัวอย่างเช่น (al-‘Asqalani, 1994 : 12/163)

1.8 วิธีดำเนินการวิจัย

1.8.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ตัดริจัญหะดิสเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลของชัยคุลหะดิส เมลาตนา มุฮัมมัด ชะกะรียา” มีรูปแบบการวิจัยดังนี้

ภาพประกอบที่ 4 รูปแบบการวิจัย

ในรูปแบบการวิจัยนี้เป็นการนำเสนอหะดิสจำนวน 441 หะดิส ในสามขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนหนึ่ง เป็นการนำเสนอหะดิสเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาล ขั้นตอนที่สอง เป็นการนำเสนอตัวบทภาษาอาหรับที่นำมาเทียบ และขั้นตอนที่สามเป็นการนำเสนอแบบตัดริจัญหะดิส (ระบุผู้บันทึกหรือผู้รายงาน) และยืนยันสถานภาพของหะดิส จากรูปแบบการวิจัยจะแสดงระดับต่าง ๆ ของหะดิสจำแนกออกเป็น 7 ระดับ ได้แก่ หะดิสเสาะเหียะห์ลิจาติศ หะดิสเสาะเหียะห์ลิมอยริศ หะดิสหะสันลิจาติศ หะดิสหะสันลิมอยริศ หะดิสเญาอิฟ หะดิสเญาอิฟญิดคัน และหะดิสเมากุ๊วะ ส่วนอีก 1 ระดับเป็นหะดิสที่ไม่พบตัวบทและหุก่ม

1.8.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้ามีดังต่อไปนี้

- 1) หนังสือหรือตำรา ได้แก่ หนังสือหรือตำราเกี่ยวกับการตัดครีจณ์ที่เขียนเป็นภาษาอาหรับ สำหรับศึกษาเรื่องการตัดครีจณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อตัดครีจณ์ที่เขียนเป็นภาษาไทยและภาษาอาหรับ
- 2) เอกสารวิจัย ได้แก่ หนังสือคุณค่าของอะมาลเรียบเรียงโดยชัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา สำหรับศึกษาแหล่งที่มาของหะดีษและสถานภาพของหะดีษที่ปรากฏในเอกสารวิจัย
- 3) หนังสือรวิาะฮฺ ได้แก่ หนังสือบันทึกหะดีษด้วยกับสายรายงานของผู้แต่ง สำหรับศึกษาแหล่งบันทึกหะดีษและกำหนดสถานภาพของหะดีษในหนังสือคุณค่าของอะมาล
- 4) หนังสืออื่นๆ ที่บันทึกหะดีษโดยการตัดสายรายงานของหะดีษ สำหรับศึกษาแหล่งที่มาของหะดีษที่ได้อ้างไว้ในเอกสารวิจัย

1.8.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย มีดังนี้

ก. แบบบันทึก

แบบบันทึก หมายถึง แบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเอง โดยใช้รูปแบบเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่บันทึกข้อมูลหนังสือประกอบด้วย ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ชื่อหนังสือ เมืองที่พิมพ์ และโรงพิมพ์ ส่วนการบันทึกข้อมูลสายรายงานและดัวบทหะดีษ และส่วนที่บันทึกข้อมูลหัวข้อเรื่องที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยเนื้อหาของเรื่อง จะระบุเล่มที่และเลขหน้า

ข. เอกสารวิจัย

เอกสารวิจัย คือ หนังสือคุณค่าของอะมาลของชัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา สำหรับศึกษาสายรายงานหลักของหะดีษในหนังสือคุณค่าของอะมาล ศึกษาสายรายงานตามและสายรายงานเสริมของหะดีษ ตลอดจนเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างดัวบทหะดีษกับหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาล

ค. คอมพิวเตอร์

คอมพิวเตอร์ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหะดีษที่ต้องการตัดครีจณ์ ประกอบด้วยข้อมูลสายรายงาน ดัวบทหะดีษ และสถานภาพของหะดีษ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ อัลมักตะบะฮฺ อัชชามีละฮฺ (Version 3) และอัลมักตะบะฮฺ อัลอิสลามิยะฮฺ

ง. เว็บไซต์

เว็บไซต์ที่แพร่หลายทางอินเทอร์เน็ต ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดครีจัญ ประกอบด้วย ตัวบทหะดีษ และสถานภาพของหะดีษ ซึ่งค้นหาได้จากเว็บไซต์ต่างๆ ได้แก่ เว็บไซต์อัครอร อัสสุนนียะฮฺ (www.dorar.net) เว็บไซต์อิบนุ บาซ (www.binbaz.org.sa) และเว็บไซต์อัลอัลบานี (www.alalbany.net) เป็นต้น

1.8.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 รวบรวมข้อมูลเรื่องความรู้เกี่ยวกับการตัดครีจัญหะดีษภายใต้หัวข้อเรื่องรองและหัวข้อเรื่องย่อยตามลำดับความสำคัญและที่จำเป็น จากหนังสือและตำราที่เกี่ยวข้องกับการตัดครีจัญหะดีษ

ส่วนที่ 2 รวบรวมหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ โดยคัดเลือกหะดีษเฉพาะที่มีแต่คำแปลภาษาไทยเท่านั้น ซึ่งเรียบเรียงหะดีษตามบทต่างๆ ของหนังสือ แต่เนื่องจากหะดีษที่มีแต่ความหมายไม่มีการกำกับหมายเลขหะดีษผู้วิจัยจึงเรียบเรียงตัวบทหะดีษโดยใช้ 2 หมายเลข หมายเลขที่ 1 เป็นหมายเลขของผู้วิจัย หมายเลขที่ 2 เป็นหมายเลขหน้าของหนังสือ ตัวอย่าง หะดีษที่ 1 หน้าที่ 25 หมายถึงหะดีษลำดับที่หนึ่งในงานวิจัย หะดีษนี้ปรากฏในหน้าที่ 25 ของหนังสือคุณค่าอะมาล

ส่วนที่ 3 รวบรวมข้อมูลตัดครีจัญหะดีษที่ต้องการศึกษาวิเคราะห์ โดยดำเนินการตามลำดับความสำคัญของแต่ละเรื่องตามแนวทางตัดครีจัญ ดังนี้

1) การตัดครีจัญหะดีษแต่ละบทใช้แนวทางการตัดครีจัญ 2 แนวทาง ได้แก่ การตัดครีจัญโดยยึดคำสำคัญของตัวบทหะดีษ และการตัดครีจัญโดยยึดคำแรกของสำนวนหะดีษ ทั้งสองแนวทางนี้ใช้หนังสือคู่มือค้นหาหะดีษจากหนังสือมุอญัม อัลมุพะซุรอศ ลิอัลฟาซุ อัลหะดีษ หนังสือสารบัญหะดีษต่าง ๆ โปรแกรมที่ใช้คอมพิวเตอร์ คือ อัลมักตะบะฮฺ อัชชามีละฮฺ และอัลมักตะบะฮฺ อัลอิสลามิยะฮฺ ตลอดจนเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการตัดครีจัญหะดีษ

2) รวบรวมตัวบทและสายรายงานของหะดีษจากแหล่งรวิวะฮฺ โดยพิจารณาความเหมือนของความหมายของหะดีษที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาลกับตัวบทหะดีษที่ได้จากการตัดครีจัญที่บันทึกในแหล่งรวิวะฮฺ และพิจารณาสายรายงานของหะดีษที่มาจากผู้รายงานคนเดียวกันที่เป็นมุตาบิอะฮฺ หรือสายรายงานอื่นที่รายงานหะดีษเดียวกันที่เป็นซาฮิดหรือชะฮาดิด

1.8.5 การจัดกระทำข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลที่ได้จากการบันทึก เอกสารวิจัย และคอมพิวเตอร์ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกได้มีการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาตามลำดับความสำคัญของแต่ละบท กล่าวคือ ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งครีเจนท์หะดีษ ผลการตั้งครีเจนท์หะดีษตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับทัศนะอะละมาอ์

2) ข้อมูลที่ได้การใช้คอมพิวเตอร์ได้แยกตามลักษณะของข้อมูลออกเป็น 4 ส่วนได้แก่

ก. ข้อมูลมุตาบะอะฮ์ โดยพิจารณาการคัดเลือกบนพื้นฐานของการอ้างอิงในหนังสือคุณค่าของอะมาล

ข. ข้อมูลมุตาบะอะฮ์หรือมุตาบิอาต โดยพิจารณาผู้ร่วมรายงานในรุ่นเดียวกันเป็นหลัก

ค. ข้อมูลซาอิดหรือชะวาอิดหะดีษ โดยพิจารณาด้วยบทหะดีษเป็นที่ตั้ง ซึ่งจะถือว่าด้วยบทหะดีษนั้นมีความเหมือนกันทั้งประโยคหรือส่วนหนึ่งของด้วยบทหะดีษ

ง. ข้อมูลสายรายงานและสถานะของผู้รายงานหะดีษ โดยพิจารณาสายรายงานที่เป็นมุตาบะอะฮ์เป็นหลัก

1.8.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการ 3 ด้าน คือ ด้วยบท สายรายงานและสถานภาพ

1) การวิเคราะห์ด้วยบท

ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการนำด้วยบทภาษาอาหรับที่นำมาเทียบ ดังนี้ ศึกษาวิเคราะห์ความเหมือน และความแตกต่างของหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาล กับด้วยบทหะดีษจากหนังสือริวายะฮ์ ซึ่งจะยึดเอาด้วยบทที่มีความหมายใกล้เคียงและสอดคล้องกับหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในเอกสารวิจัยมากที่สุด โดยจะพิจารณาจากความสอดคล้องของคำศัพท์ ความสอดคล้องของรูปประโยค และความสอดคล้องของผู้รายงานในกรณีที่ระบุว่าผู้ใดเป็นผู้รายงาน ผู้วิจัยจะยึดสายรายงานที่ถูกระบุไว้

2) การวิเคราะห์สายรายงาน

ก. ศึกษาวิเคราะห์สายรายงานโดยยึดสายรายงานของหะดีษที่มีความใกล้เคียงกับความหมายของหะดีษที่ระบุไว้ในหนังสือคุณค่าของอะมาลเป็นหลัก กล่าวคือ หากหะดีษมีระบุ

ผู้บันทึกเพียงคนเดียวเท่านั้น จะทำการวิเคราะห์สายรายงานของหะดีษนั้น และหากระบุผู้บันทึก 2 คนขึ้นไป จะยึดสายรายงานของหะดีษที่เหมือนกับตัวบทหะดีษในหนังสือริวายะฮ์เป็นที่ตั้ง

ข. ศึกษาวิเคราะห์สายรายงานของหะดีษจะดำเนินการศึกษาสถานะด้านคุณธรรมและความบกพร่องของผู้รายงานแต่ละท่านในสายรายงาน ยึดถือทัศนะของนักวิจารณ์หะดีษที่ได้รับการยอมรับ โดยยึดทัศนะของอุละมาอุมุตะดิลีน (ทัศนะเป็นกลาง) เป็นหลัก เช่น ทัศนะของอัลหาฟิซอิบนุ หัจญ์ร อัลอัศเกาะลानीย์ในหนังสือตะฮะซิบ อัลตะฮะซิบ (كتاب تهذيب التهذيب) หนังสือตกริบ อัลตะฮะซิบ (كتاب تقريب التهذيب) และหนังสือลิสานอัลมิฆาน (كتاب لسان الميغان) ทัศนะของอัลหาฟิซ อัลชะซะบีย์ในหนังสือมิฆาน อัล อือติคาล (كتاب ميزان الاعتدال) ทัศนะของอัลหาฟิซ อัลมิฆซีย์ในหนังสือตะฮะซิบ อัลกะมาล (كتاب تهذيب الكمال) เป็นต้น ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

- ยึดถือทัศนะของนักปราชญ์หะดีษด้านการพิจารณาสถานภาพของผู้รายงานหะดีษเกี่ยวกับด้านคุณธรรมและความบกพร่องรุ่นก่อนเป็นหลัก เช่น อัลบุคอรีย์ มุสลิม อันนะสาอีย์ อิหม่ามมาลิก และอิหม่ามอะหมัด เป็นต้น

- ยึดทัศนะของปราชญ์หะดีษรุ่นหลังด้านการพิจารณาสถานภาพของผู้รายงานหะดีษเกี่ยวกับคุณธรรมและความบกพร่องเป็นอันดับสอง เช่น อัลอัศเกาะลानीย์ อัลชะซะบีย์อัลมิฆซีย์ ออบูซุรอฮ์ ออบูฮาติม อันนะวะวี และอัลสุญญีย์ เป็นต้น

- หากไม่พบจะยึดถือทัศนะของนักปราชญ์หะดีษท่านอื่น เช่น อัลฮัยตะมีย์ อัลมะนาวี และอัลมุญซิริย์ เป็นต้น รวมทั้งยึดทัศนะของนักวิชาการร่วมสมัย เช่น อัลอัลบานี หรืออัลอรรนะอูฎ เป็นต้น

- หากมีทัศนะที่ขัดแย้งกันในหมู่นักปราชญ์หะดีษรุ่นก่อน จะยึดถือทัศนะของกลุ่มสายกลางเป็นหลัก เช่น อัลอัศเกาะลानीย์และอัลชะซะบีย์ แต่หากขัดแย้งกันระหว่างนักปราชญ์หะดีษรุ่นก่อนกับนักปราชญ์หะดีษร่วมสมัย ผู้วิจัยจะยึดถือทัศนะของนักปราชญ์หะดีษรุ่นก่อนเป็นหลัก เนื่องจากเห็นว่ามียุทธภาพในการพิจารณาหะดีษที่เหนือกว่า

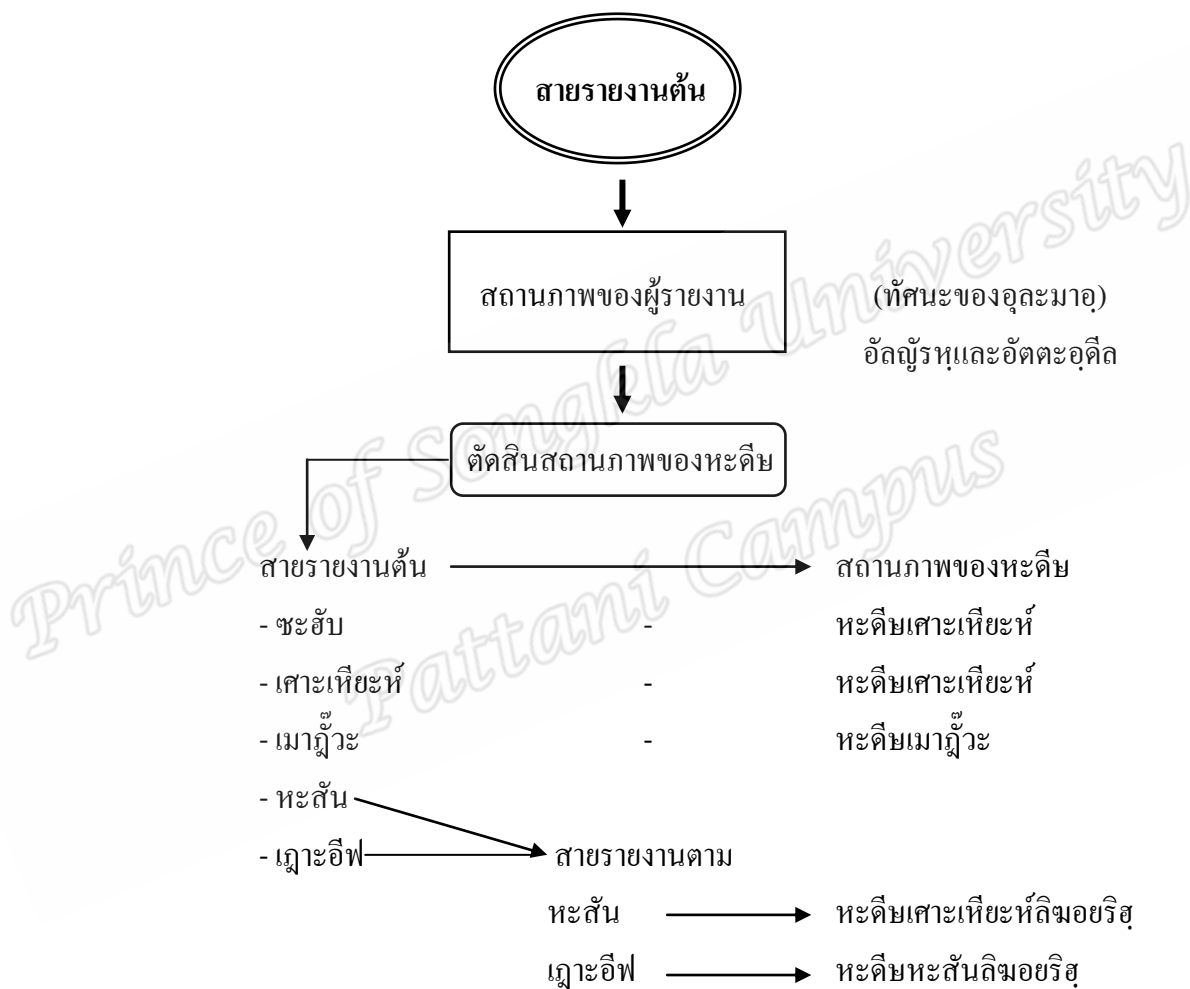
3) การวิเคราะห์สถานภาพของหะดีษ

การศึกษาวิเคราะห์สถานภาพของหะดีษ โดยมีวิธีการวิเคราะห์ คือ

ก. หะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย์และมุสลิมในหนังสือเศาะเหียะฮ์ เฉพาะสายรายงานชะฮับ เช่น หะดีษรายงานโดยอัสซาฟิอีย์ จากมาลิก จากนาฟิอ์ จากอิบนุ อุมร์ رضي الله عنهما จากท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ จะตัดสินเป็นหะดีษเศาะเหียะฮ์ ส่วนสายรายงานในลักษณะอื่นผู้วิจัยจะทำการพิจารณาสถานภาพของหะดีษ และการเลื่อนฐานะของหะดีษ

ข. หะดีษบันทึกโดยอิหม่ามท่านอื่น ๆ จะทำการศึกษาสถานภาพของหะดีษ และการเลื่อนฐานะของแต่ละหะดีษ เช่น หะดีษเศาะเหียะห์ลิฆอยริศ และหะดีษหะสันลิฆอยริศ ซึ่งจะใช้เทคนิคการวิเคราะห์ 2 ประเภท คือ การวิเคราะห์เชิงยืนยันและการวิเคราะห์เชิงสำรวจ

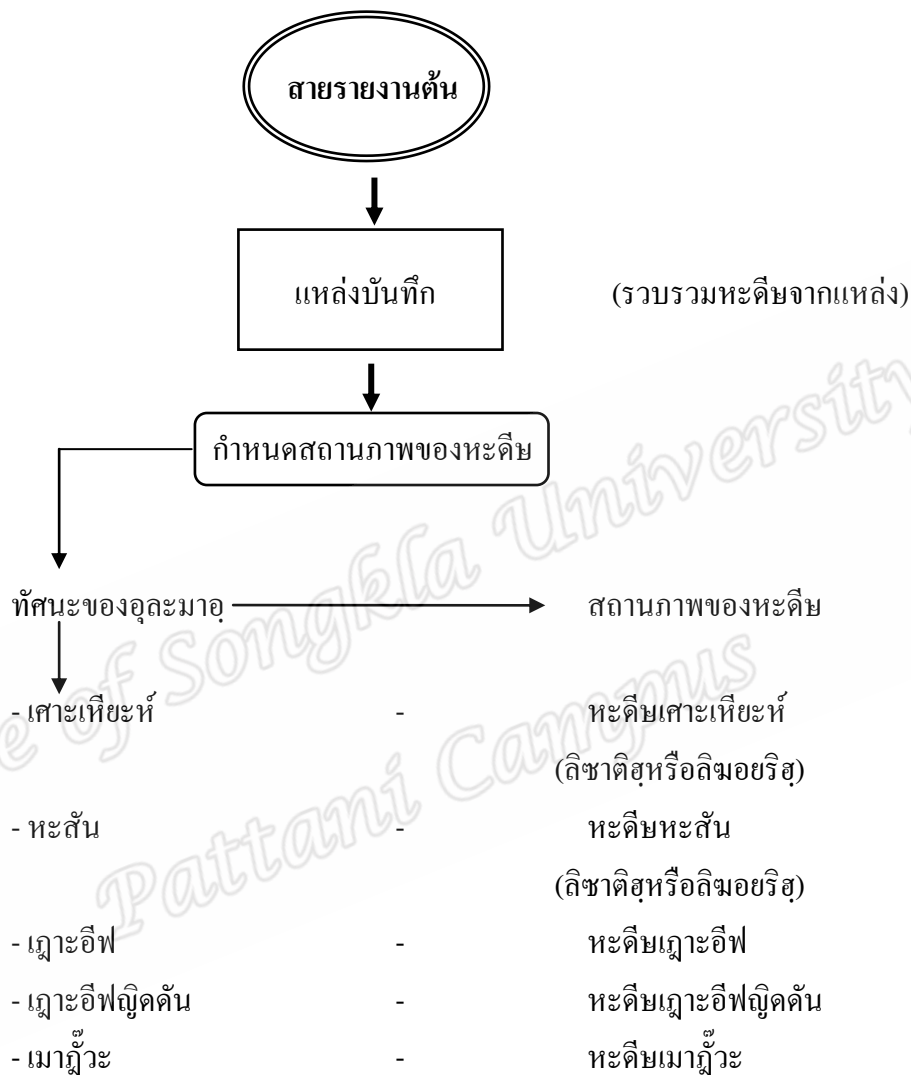
- การวิเคราะห์เชิงยืนยัน เป็นการตรวจสอบสายรายงานที่ถูกต้องในการ กำหนดสถานภาพของหะดีษตามหลักการหะดีษหรือยืนยันสถานภาพของหะดีษที่ค้นพบ ดัง ภาพประกอบที่ 5

ภาพประกอบที่ 5 โมเดลการตัดสินหะดีษเชิงยืนยัน

- การวิเคราะห์เชิงสำรวจ เป็นการตรวจสอบสายรายงานเพื่อระบุสถานภาพของหะดีษแต่ละบท โดยการยึดทัศนนะของอุละมาอ์เพียงอย่างเดียว ไม่มีการศึกษารายละเอียดของ

สายรายงาน ซึ่งเทคนิคการวิเคราะห์เชิงสำรวจจะใช้ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่พบสถานภาพของหะดีษ¹ ดังภาพประกอบที่ 6

ภาพประกอบที่ 6 โมเดลการตัดสินหะดีษเชิงสำรวจ

4) การตัดสินสถานภาพของหะดีษขึ้นอยู่กับสายรายงานของหะดีษที่มีทั้งสายรายงานหลัก สายรายงานตามและสายรายงานเสริม ซึ่งสามารถให้การสนับสนุนเพื่อการเลื่อนฐานะได้ และที่ไม่สามารถเลื่อนฐานะได้ (ดู กรอบแนวคิดการวิจัย)

¹ โดยหลักการตัดריךญ์ เทคนิควิเคราะห์เชิงสำรวจสามารถใช้ได้ทั้งกรณีที่รวบรวมข้อมูลผู้รายงานด้านอัลญุหุ และอัตตะอะอิดิล และที่ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลผู้รายงาน

อนึ่ง กรณีที่ผู้วิจัยไม่พบตัวบทภาษาอาหรับที่จะนำมาเทียบกับหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาล ผู้วิจัยจะระบุว่า “ไม่พบตัวบทหะดีษ” และหากพบเพียงแค่ตัวบท ไม่พบทัศนะของนักวิชาการ ผู้วิจัยจะระบุว่า “ไม่พบสถานภาพของหะดีษ”

1.8.7 การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอผลการตัดร็จญ์หะดีษ โดยเรียงตามลำดับความสำคัญของหัวข้อประกอบด้วย หะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาล ตัวบทหะดีษภาษาอาหรับที่นำมาเทียบ อธิบายสถานภาพของผู้รายงานหะดีษว่าอยู่ในระดับใด เช่น อนุสรุยเราะฮ์ : صحابي حليل (al-'Asqalani, 1991 : 28) ซุบะฮ์ เป็น อัลหัจญัจ อัลบัสรี : ثقة حافظ متنقن (al-'Asqalani, 1994 : 4/345) เป็นต้น และการตัดร็จญ์ตัวบทหะดีษ โดยดำเนินการดังนี้

1) ระบุชื่อนักปราชญ์ผู้บันทึกหะดีษ ปีที่พิมพ์หนังสือและหมายเลขกำกับหะดีษ เช่น al-Bukhari (1989 : 45) Muslim (1953 : 105) Abu Dawud (n.d. : 150) เป็นต้น

2) ระบุชื่อนักปราชญ์และชื่อหนังสือ (พร้อมระบุปีที่พิมพ์หนังสือ และหมายเลขหะดีษ) ในกรณีที่ใช้หนังสือมากกว่าหนึ่งเล่ม เช่น al-Bayhaqi ในซุบุดอิมาน (2003 : 25)

3) ระบุสถานภาพหรือระดับของหะดีษ ซึ่งสถานภาพของหะดีษประกอบด้วย หะดีษเศาะเหียะห์ลิชาดีฮ์ หะดีษเศาะเหียะห์ลิฆอຍริฮ์ หะดีษหะสันลิชาดีฮ์ หะดีษหะสันลิฆอຍริฮ์ หะดีษญะอะอ์ฟ หะดีษญะอะอ์ฟญิดัน หะดีษเมาฎูอะ หะดีษที่ไม่พบตัวบท และหะดีษที่ไม่พบสถานภาพ